

**Flygtningenævnets baggrundsmateriale**

|                                 |                                  |
|---------------------------------|----------------------------------|
| <b>Bilagsnr.:</b>               | <b>153</b>                       |
| Land:                           | Syrien                           |
| Kilde:                          | Utrikesdepartmentet              |
| Titel:                          | "Mänskliga rättigheter i Syrien" |
| Udgivet:                        | 19. marts 2007                   |
| Optaget på baggrundsmaterialet: | 19. marts 2007                   |

**Utrikesdepartementet**

Denna rapport är en översiktlig sammanställning över hur de mänskliga rättigheterna efterlevs, grundad på den svenska ambassadens bedömningar.

Rapporten kan inte ge en fullständig bild. Information bör sökas också från andra källor.

## **Mänskliga rättigheter i Syrien 2006**

---

### **ALLMÄNT**

#### **1. Sammanfattning av läget för de mänskliga rättigheterna**

Undantagslagarna från 1963 var fortsatt i kraft 2006 och ett stort antal av de fri- och rättigheter som stadgas i de sex centrala FN-konventioner som Syrien har ratificerat inskränktes av den exekutiva makten. Tortyr förekom. Verkställandet av dödsstraff återupptogs 2002, bland annat med hänvisning till terrorism. Antalet godtyckliga frihetsberövanden av MR-försvarare och oppositionella, framför allt genomförda av säkerhetstjänsterna, ökade, under 2006. Gripanden av politiskt aktiva kurder och påstådda medlemmar i PKK har rapporterats, liksom fängelsedomar mot dessa. Antalet arresteringar av och domar mot påstådda islamister var fortsatt högt. Lokala MR-organisationer menar att de utgör den största gruppen som frihetsberövats för sina åsikter och ifrågasätter om majoriteten av dem verkligen är våldsamma extremister.

Korruption och politiskt inflytande över rättsväsendet förekommer. Extraordinära domstolar används. Baathpartiet dominerar i enlighet med konstitutionen de politiska organen. Religionsfriheten respekteras inte fullt ut.

Syrien anses vara ett medelutvecklat land men utvecklingsnivån är generellt lägre i landets nordöstra delar och på landsbygden. Den kurdiska minoriteten tillåts inte använda kurdiska i undervisning eller i tryckt material och 200 000-250 000 kurder är statslösa. Diskriminering av kvinnor förekommer, också i lagstiftningen.

Omkring 700 000-800 000 irakier uppskattas befinna sig i Syrien i spåren av invasionen i Irak 2003. Trots att denna grupp har stora humanitära behov är bara en bråkdel registrerade hos FN:s flyktingkommissarie, UNHCR, och kan ta del av begränsad humanitär hjälp. Barnen tillåts gå i statliga skolor men 30 procent av de irakiska barnen deltar inte i någon undervisning.

## **2. Ratifikationsläget beträffande de mest centrala konventionerna om mänskliga rättigheter samt rapportering till FN:s konventionskommittéer**

Syrien har ratificerat följande centrala MR-konventioner:

- Konventionen om de medborgerliga och politiska rättigheterna (ICCPR).
- Konventionen om de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna (ICESR).
- Konventionen mot tortyr (CAT).
- Konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering (CERD).
- Konventionen om barnets rättigheter (CRC).
- Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor (CEDAW).

Syrien har undertecknat – men inte ratificerat – Romstadgan för den Internationella brottmålsdomstolen (ICC).

Syrien har inte ratificerat 1951 års flyktingkonvention eller dess protokoll från 1967. Främsta orsaken är avsaknad av lösning på den arabisk-israeliska konflikten och de palestinska flyktingarnas rätt till återvändande (se punkt 18).

Syrien har inte tillträtt de båda fakultativa protokollen till ICCPR.

Syrien har gjort en reservation mot artikel 20 i CAT avseende FN:s tortyrkommittés befogenheter och har inte ratificerat det frivilliga protokollet till konventionen mot tortyr.

Syrien har ratificerat de två tilläggsprotokollen om handel med barn och om barn i väpnade konflikter till CRC. Syrien har gjort en generell reservation till artiklar i CRC i den mån de inte är i överensstämmelse med nationell lagstiftning och den muslimska shariarätten. Regeringen ska ha beslutat att dra tillbaka Syriens reservationer till artiklarna 20 och 21 i CRC men ny lagstiftning har ännu inte antagits.

Syrien har även gjort en generell reservation till CEDAW i den mån dess artiklar inte står i överensstämmelse med sharia och nationell lagstiftning. Syrien har inte tillträtt det frivilliga protokollet till CEDAW. Det har i myndigheternas regi under senare år anordnats seminarier med bland annat parlamentariker och religiösa ledare för att diskutera ett eventuellt tillbakadragande av CEDAW-reservationerna.

FN:s MR-kommitté behandlade i juli 2005 Syriens tredje rapport under ICCPR. Kommittén beklagade bland annat att majoriteten av de problem avseende respekten för de mänskliga rättigheterna som man hade pekat på vid behandlingen av Syriens andra rapport under ICCPR fortfarande var aktuella. Syrien lämnade i september 2006 in kommentarer till kommitténs slutsatser.

Syrien inlämnade den 7 februari 2006 en rapport om tilläggsprotokollet om handel med barn, barnprostitution och barnpornografi till CRC-kommittén och inkom på begäran av kommittén med ett skriftligt tilläggsvar den 22 augusti. Kommittén och syriska representanter diskuterade uppgifterna den 26 september 2006.

Syriens första rapport till CEDAW-kommittén inlämnades 2005 och kommer att diskuteras med CEDAW-kommittén i maj 2007.

FN:s specialrapportör för tortyr ska 2005 ha begärt att få besöka Syrien. Inga inbjudningar eller besök av FN:s specialrapportörer är kända.

## **MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER**

### **3. Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr**

Syrien tillträdde 2004 konventionen mot tortyr. FN:s MR-kommitté uttryckte vid behandlingen av Syriens tredje rapport under ICCPR i juli 2005 oro över uppgifter om tortyr och undermålig behandling i samband med frihetsberövanden.

Såväl konstitutionen som flera regler i strafflagstiftningen stadgar straff för tortyrförövare. Det förekommer i princip ingen offentlig information om tortyrärenden och eventuella utredningar av dessa. Enskilda som vill anmäla tortyr kan enligt uppgift i Syriens tredje rapport till MR-kommittén vända sig till domstolar. I samma rapport konstateras, utan att konkreta detaljer framförs, att ett antal poliser har dömts och bestraffats och beordrats att betala kompensation efter tortyranklagelser.

MR-organisationer rapporterar att tortyr utövas främst i samband med gripande och förhör, av såväl civil polis som säkerhetstjänsterna, framför allt av de senare. Utomrättsliga avrättningar eller politiska mord, som inte varit okända fenomen tidigare i Syrien har, enligt vad som är känt, inte förekommit i någon omfattande utsträckning under de senaste åren. Däremot förekommer det rapporter om att personer, oftast män med påstådd islamistisk profil, ska ha gripits och hållits i förvar i månader utan att anhöriga fått veta var och på vilka grunder den gripne hålls. Enligt en London-baserad NGO, den icke

statliga organisationen *Syrian Human Rights Committee* (SHRC), ska en person ha avlidit i sviterna av tortyr efter ha släppts ur säkerhetstjänstens förvar.

SHRC uppger att 17 000 personer försvann under 1980-talet och fortfarande saknas. Flertalet av dessa har troligen haft kopplingar till det förbjudna *Muslimska brödrskapet* (som låg bakom en våg av våldsdåd riktade mot regimen under 1970- och 1980-talen) (se även punkt fyra).

Syrien uppger i sina kommentarer från september 2006 till MR-kommitténs slutsatser från juli 2005 att en nyetablerad syrisk-libanesisk kommitté som hanterar frågan om försvunna libaneser i Syrien och försvunna syrier i Libanon ska ha mötts vid flera tillfällen mellan oktober 2005 och april 2006. Det uppges att libanesiska frihetsberövade i Syrien gradvis har överlämnats till Libanon mellan 1991 och 2005. En libanesisk NGO, *SOLIDE*, uppger att ett hundratal libaneser fortsatt saknas i Syrien.

Under 2006 har det förekommit rapporter om att av UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees) erkända flyktingar av den arabiska ahwazi-minoriteten i Iran hålls i förvar i Syrien och att åtminstone två av dem ska ha utvisats till Iran trots att de där anses riskera dödsstraff.

Det förekommer rapporter om slaveriliknande förhållanden och trafficking av kvinnor för prostitution i Syrien från exempelvis Irak och från staterna i före detta Sovjetunionen. Trafficking av kvinnor för hushållsarbete från bland annat Sydasiens förekommer också. Syrien anordnade 2005 en workshop med IOM i syfte att studera framtagandet av en särskild lag om trafficking.

#### 4. Dödsstraff

Den syriska strafflagen stadgar dödsstraff för bland annat mord, sexuella övergrepp och sedlighetsbrott samt vissa narkotika- och ekonomiska brott. Dödsstraff kan – åtminstone teoretiskt – även utdömas i fall av politisk karaktär. Lagen från 1964 om ”opposition mot revolutionens mål” – enighet, frihet och socialism – kan enligt lagen medföra livstids fängelse eller, i fall som bedöms särskilt allvarliga, dödsstraff. Lag 49 från 1980 stadgar att en person som är medlem i det förbjudna *Muslimska brödrskapet* kan bestraffas med döden. Även våldshandlingar som betraktas som terrorismhandlingar kan bestraffas med döden.

Under 2006 rapporteras att åtminstone tio män dömts till döden av säkerhetsdomstolen för medlemskap i det *Muslimska brödrskapet*, men domen har i varje enskilt fall genast omvandlats till 12 års fängelse. Ett mönster bland dem som döms för medlemskap i det *Muslimska brödrskapet* är att de ofta återkommit från lång tid i exil, ibland efter deportering till Syrien på grund av

utvisning från annat land. Det förekommer att de anklagade förnekar att de själva har någon koppling till brödrskapet och att de lämnat landet som barn på grund av en påstådd koppling mellan fadern och det Muslimska brödrskapet.

FN:s MR-kommitté konstaterade vid behandlingen i juli 2005 av Syriens tredje rapport under ICCPR att de brott som kan leda till dödsstraff borde inskränkas till de allra allvarligaste i enlighet med åtagandena under ICCPR. Kommittén uttryckte även oro över att verkställande av avrättningar de facto hade återinförts 2002. Enligt Syriens egen rapport ska de dödsdömda ha gjort sig skyldiga till mycket grova våldsbrott (brottsrubriceringarna listas i rapporten). Det uppges vidare att dödsstraffet i civila fall verkställs genom hängning. Vid diskussionen med MR-kommittén den 18 juli 2005 uppgav Syrien att den ökande förekomsten av terrorism hade bidragit till att bruket av dödsstraff hade återupptagits. Två personer dömdes till döden av säkerhetsdomstolen i slutet av 2004, anklagade för att ha genomfört en terroristattack i Damaskus i april 2004. Det förekommer rapporter om att dessa domar kan ha verkställts.

Det finns ingen offentlig diskussion rörande dödsstraff.

## **5. Rätten till frihet och personlig säkerhet**

Godtyckliga frihetsberövanden av oppositionella, MR-försvare, kurder, och islamister förefaller under 2005 och 2006 ha ökat i omfattning. Antalet anses fortsatt vara mindre än de omfattande arresteringar som ägde rum under 80-talet, även om MR-försvare hävdar att metoderna återigen har blivit hårdare.

Efter ett flertal amnestier under Bashar al-Assads tid som president har antalet politiska fångar minskat betydligt, även om det saknas säkra siffror. Under 2005 utfärdades två presidentamnestier som omfattade runt 500 politiska fångar. Många av dem hade redan avtjänat sitt straff. Amnestierna omfattade även de kurder som arresterades efter sammandrabbningarna runt om i landet 2004. Till skillnad från tidigare år utfärdades dock ingen särskild amnesti för politiska fångar under 2006, men åtminstone ett par personer anklagade för brott av politisk karaktär ska ha omfattats av en presidentamnesti den 29 december enligt vilken personer, som anklagats för mindre förseelser, skulle benådas. Amnesty International uppger i sin årsrapport för 2005 publicerad i maj 2006 att antalet politiska fångar uppgår till hundratals.

Det förekommer fortfarande att personer arresteras utan att anhöriga informeras. Under 2006 har det även förekommit spridda rapporter om att anhöriga till oppositionella, MR-försvare eller efterlysta, exempelvis misstänkta islamister, har tagits i förvar eller trakasserats. Säkerhetstjänsterna ska under 2006 vid flera tillfällen ha hindrat oppositionella från att mötas,

också i deras hem. Det rapporteras att politiska fångar, som ofta hålls i överfyllda celler tillsammans med brottslingar, måste betala för sitt uppehälle i fängelset (mat, säng, hygien) och att medfångar har uppmuntrats att använda fysiskt våld mot dem.

Ett antal välkända oppositionella har under 2006 arresterats eller utsatts för olika form av trakasserier, som utreseförbud ur landet. Särskilt uppmärksammat var gripandet av tio personer som undertecknat den så kallade Beirut-Damaskus-deklarationen inom några dagar efter publiceringen i libanesiska tidningar den 12 maj 2006. Gripandena fördömdes offentligt bland annat av EU. Deklarationen, som undertecknades av några hundra syriska och libanesiska intellektuella, uppmanade bland annat till efterlevnad av FN-resolutioner och förbättrade relationer mellan Syrien och Libanon. Flertalet av de gripna har efter hand frisläppts, vissa enligt uppgift efter att ha tagit tillbaka sitt stöd för deklarationen, andra mot borgen. De senare uppges fortfarande vara åtalade.

Författaren Michel Kilo och advokaten Anwar al-Bunni, som har hungerstrejkat vid flera tillfällen, tillhör dem som fortfarande hålls i förvar för att ha undertecknat deklarationen och är enligt MR-organisationer åtalade på flera punkter. Det förekommer olika uppgifter om de exakta åtalspunkterna, men sådana som nämns är ”spridande av falska nyheter”, ”försvagande av den nationella känslan”, ”uppmuntran till konflikt mellan olika etniska och religiösa grupper”, ”förtal av statschefen och rättsväsendet” samt ”engagemang i organisation med internationell koppling utan tillstånd från myndigheterna”.

Den 1 maj 2006 greps Fateh Jamous vid hemkomsten till Syrien efter en Europaresa till bland annat Sverige. Han släpptes mot borgen den 12 oktober men är enligt Amnesty fortsatt åtalad för ”spridande av falska nyheter utomlands till skada för staten”. EU-observatörer, också svenska, har varit närvarande vid Jamous rättegång, som enligt uppgift inte kommer att fullföljas då Jamous ska ha omfattats av den presidentamnesti som utfärdades den 29 december 2006..

Ytterligare fem av de tio intellektuella som arresterades i samband med den så kallade Damaskusvåren släpptes den 18 januari 2006, inklusive parlamentarikerna Riad Seif och Mahmoud al-Homs. De båda var bland de tio framträdande oppositionella som arresterades i samband med ett omfattande nedslag mot icke-tillåten politisk aktivitet 2001 och dömdes till mellan två till tio års fängelse. Ekonomiprofessorn Aref Dalila, som uppges ha hälsoproblem, dömdes till det högsta straffet (tio år) och avtjänar fortfarande sitt fängelsestraff.

Två av de frisläppta från Damaskusvåren, Habib Saleh och Kamal Labwani, arresterades igen i maj respektive november 2005. Habib Saleh ska enligt MR-organisationer den 15 augusti 2006 ha dömts till tre års fängelse av en militärdomstol i Homs anklagad för att ha ”försvagat den nationella känslan” och ”uppmangat till etnisk och religiös konflikt” samt ”spridit falska nyheter”. Labwani står inför rätta inom ramen för det ordinarie domstolsväsendet och har enligt uppgifter från MR-organisationer åtalats på flera punkter, bland annat för ”försvagande av den nationella känslan” och för att ha ”konspirerat med främmande makt att angripa Syrien”. EU-observatörer, också svenska, har varit närvarande vid rättegången mot Labwani som inleddes den 11 maj 2006.

Nizar Raztanawi, medlem i den otillåtna MR-organisationen Arab Organisation for Human Rights (AOHR), frihetsberövades den 18 april 2005. Den 19 november 2006 dömdes han av säkerhetsdomstolen till fyra års fängelse för ”spridning av falska nyheter”.

Enligt MR-organisationer har åtta manliga studenter tagits i förvar mellan 26 januari och 18 mars 2006 för deltagande i en ungdomsgrupp som bland annat ska ha träffats för att diskutera demokrati. Rättegången mot dem påbörjades i säkerhetsdomstolen den 26 november. Det förekommer rapporter om att de inte tillåts kommunicera med omvärlden och att de ska ha utsatts för tortyr i förvar. Besök av deras familjer har enligt uppgift inte tillåtits och de ska endast ha kunnat kommunicera med försvarsadvokat – inför vakter – först vid domstolstillfället. De åtta ungdomarna sägs bland annat vara anklagade för ”spridande av falska nyheter”. Alla utom en av de åtta ska även vara anklagade för ”handlingar som kan bringa fara för staten eller för statens relationer med främmande stat eller exponera staten för angrepp från denna främmande stat”.

Det har även funnits rapporter under senare år om att ett fåtal frihetsberövade i syriska fängelser tillhör något av de förbjudna kommunistpartierna eller den pro-irakiska grenen av Baathpartiet.

Ökade insatser mot terrorism sedan den 11 september 2001 har bidragit till att öka antalet godtyckliga arresteringar bland personer som anses ha ”islamistisk profil”. Under 2006 tycks myndigheternas inställning till misstänkta islamistiska fundamentalister ytterligare ha skärpts. Informationen är bristfällig, men MR-försvare uppskattar att denna grupp utgör den största gruppen bland dem som hållits för sina åsikter. Till de fundamentalistiska islamistiska grupperna som främst berörs hör *Muslimska brödrskapet*, *Islamic Liberation Party* (Hizb al-Tahrir), *Jund As-Sham* samt ”*takfiris*”, som av syriska myndigheter verkar användas som en övergripande term för islamistiska fundamentalister (exempelvis wahabister och salafister) utan särskild organisatorisk tillhörighet.

Det är inte känt i vilken utsträckning de som frihetsberövas för extrema islamistiska åsikter har utfört våldshandlingar. MR-organisationer gör dock gällande att många av dem är unga män som endast visat starkt intresse för religion. Vid EU:s observationer i säkerhetsdomstolen har det framkommit att de som anklagas för "islamism" ofta gripits på basis av påstådda innehav av fundamentalistiska texter på CD-form eller dator eller för att ha anslutit sig till "jihadisterna" i Irak.

Personer med påstådda kopplingar till *Jund As-Sham* samt "takfiris", har liksom under föregående år arresterats, ibland efter våldsamma sammanstötningar med polisen. Den 2 juni 2006 sköts flera påstådda "takfiris" ihjäl vid en sådan sammandrabbning i centrala Damaskus. MR-försvarare rapporterar att de ihjälskjutna alla var unga män mellan 14 och 17 år och ifrågasätter trovärdigheten i myndigheternas uppgifter kring dessa incidenter och *Jund As-Shams* existens.

Det uppges vara enkelt för flertalet syriska medborgare att få passhandlingar från myndigheterna och att lämna landet utan att i förväg ansöka om utresevisering. Kvinnor kan få pass och lämna landet utan makes godkännande. Gifta män kan ansöka om utreseförbud för hustrur, till exempel med hänvisning till vårdnad av barn eller anklagelser som exempelvis stöld. Hustrur kan dock överklaga reseförbud i domstol. Mödrar kan inte utan sina barns fars godkännande ansöka om pass för barnen. Faderns godkännande krävs även för att barnen ska få fortsatt obligatorisk utresevisering.

Män med en bakgrund inom försvaret måste också söka tillstånd före utresa. Offentliganställda måste få arbetsgivarens tillstånd för att få resa utomlands. Syriska medborgare, som återkommer till Syrien efter utlandsvistelse utan passhandling och som inte kan ge en rimlig förklaring till varför de saknar denna handling, kan under några år fräntas rätten att inneha en passhandling.

Vissa av de statslösa kurderna nekas både id-kort och resedokument (se vidare under punkt 16).

Resor till Israel är förbjudna. Syriska medborgare som misstänks för att ha besökt Israel kan ställas inför rätta.

## 6. Rättssäkerhet och rättsstatsprincipen

Den syriska konstitutionen skyddar i princip grundläggande fri- och rättigheter, men skyddet sätts ur spel genom undantagstillståndet som, med hänvisning till bland annat krigstillståndet med Israel och hot från fundamentalistiska grupper, har varit i kraft sedan 1963. Under undantagstillståndet tillåts den verkställande makten att vidta en rad extraordinära åtgärder och utan att de

föregås av beslut från någon rättslig instans. Till dessa åtgärder hör mötesförbud, kontroll och konfiskation av tryckt material, genomsökning av hus eller företag, arresteringar med mera. MR-kommittén uttryckte i sina slutsatser 2005 återigen oro för att tillämpningen av undantagslagarna på flera punkter står i strid med folkrätten.

Rapporter förekommer om att mutor vid rättsärenden är regel snarare än undantag. Det förekommer även rapporter om att domare och åklagare i politiska fall instrueras av den exekutiva delen av makten och att advokater som tar sig an politiska fall trakasseras av säkerhetstjänsterna eller fråntas rätten att utöva advokatyrket.

Rättegångarna i den så kallade säkerhetsdomstolen uppvisar stora brister i rättssäkerhet. Säkerhetsdomstolen inrättades 1968 och har som specialitet att behandla fall som rör ”opposition mot revolutionens mål” (se under punkt fyra) och andra mål som anses beröra den nationella säkerheten, ett begrepp som även används i mål mot politiskt aktiva kurder, oppositionella, MR-försvare och påstådda islamister.

Presidenten har i sin egenskap av högsta beslutande instans för undantagslagarna rätt att besluta om att ett visst fall ska behandlas i säkerhetsdomstolen. En dom i säkerhetsdomstolen kan inte överklagas men påföljden granskas av inrikesministern som kan fastställa, ogiltigförklara eller ändra domen. De flesta av de tilltalade har varit frihetsberövade under en längre tid utan juridisk prövning. Försvare ges inte tillfälle att träffa den tilltalade eller att ta del av åtalsakten före rättegången. Som regel tillåts inte muntligt försvar. Brotsrubriceringarna är i regel mycket generella och bevisprövningen följer inte en internationell standard. Domstolen tar inte hänsyn till påståenden om att bekännelser framtvungats under tortyr. Frikännanden förekommer i ett fåtal fall men ofta utdöms långa straff som inte kan anses stå i proportion till åtalpunkterna.

Säkerhetsdomstolens rättegångar offentliggörs normalt inte, men underhandsinformation om rättegångarna sprids exempelvis via lokala MR-försvares nyhetsbrev. Observatörer från EU-ambassader, inklusive den svenska, har efter förfrågan kunnat närvara vid rättegångar vid säkerhetsdomstolen sedan 2004. Tillträdet har gradvis förenklats av syriska myndigheter.

Det finns även olika militärdomstolar som med hänvisning till undantagslagarna även behandlar civila ärenden. Under 2006 har flera oppositionella, MR-försvare och kurder ställts inför rätta i militärdomstolar, vars rättegångar är offentliga. EU-observatörer, också från Sverige, har varit närvarande vid flera tillfällen.

Flera internationellt uppmärksammade politiska fall har under 2006 behandlats inom ramen för det ordinarie domstolssystemet. Dessa rättegångar är med undantag för domstolsförhören offentliga. EU-observatörer, också svenska, har varit närvarande vid flera rättegångar i fall som bedöms som politiska.

Det finns inga kända skillnader i mäns och kvinnors formella tillgång till rättsväsendet, möjligen med undantag för familjerättsliga frågor (se punkt 14). Statslösa kurder har generellt sett en besvärlig situation, inklusive vad gäller tillgången till rättsapparaten.

Det saknas ombudsmannainstitutioner. En nationell MR-kommission har diskuterats men inga konkreta åtgärder för att upprätta en sådan organisation är kända.

## **7. Strafffrihet**

Omfattande kränkningar mot de mänskliga rättigheterna begås bland annat av de många säkerhetstjänsterna, vars verksamheter är oberoende av varandra och i princip står utanför rättslig kontroll. Endast i ett fåtal fall får dessa MR-kränkningar något rättsligt efterspel.

Korruptionen är omfattande och bidrar till att lagar sätts ur spel. Det har rapporterats om ett stort antal domar i civilmål mot staten som inte har genomförts, till exempel i fall då staten har dömts att utbetala skadestånd till enskilda exempelvis till följd av en dom som befunnits ogiltig.

Det förekommer även rapporter om att högt uppsatta personer i landet utnyttjar sin ställning i egenintresse i affärsvärlden, något som sällan beivras.

## **8. Yttrande-, tryck-, mötes-, förenings- och religionsfrihet m.m.**

Med hänvisning till undantagslagarna görs även omfattande inskränkningar i de grundläggande mänskliga rättigheterna. Konstitutionen garanterar rätten att uttrycka sig fritt i tal och skrift. Lagen om ”opposition mot revolutionens mål” – enighet, frihet och socialism – stadgar dock fängelse eller till och med dödsstraff för dem som uttrycker opposition mot dessa mål (se under punkterna fyra och fem).

Offentliga politiska åsikter eller aktiviteter som ifrågasätter rådande system eller det högsta ledarskapet, inklusive presidenten och hans familj, tolereras inte. De politiska fora för dialog som uppstod strax efter president Bashar al-Assad's tillträde har gradvis tvingats stänga. Sommaren 2005 stängdes det sista av dem,

det så kallade Attassi-forumet. Under 2006 har oppositionella vid flera tillfällen hindrats att genomföra möten och presskonferenser.

Regimen kontrollerar de flesta inhemska media. Själv censur är vanligt förekommande. Direkt censur av film och annan kultur förekommer. Presslagen från 2001 öppnade för privata media, men förbjuder samtidigt publicering av information som anses kunna skada den "nationella säkerheten, samhällets enighet, arméns säkerhet, respekten för landet och landets ära och den syriska ekonomin". Inga publikationer som kräver ändringar i konstitutionen med hjälp av "icke-konstitutionella" metoder och/eller manar till civil olydnad tillåts under den nya lagen. Journalister och publicister som bryter mot lagen riskerar fängelsestraff i upp till tre år samt höga böter. Därtill har myndigheterna enligt rådande lagstiftning rätt att stänga berörd tidning/förlag.

"Lagen om Journalistförbundet" slår fast att förbundet aktivt ska sträva efter att förverkliga Baathpartiets direktiv. Journalister måste i praktiken vara medlemmar i journalistförbundet för att kunna arbeta i medievärlden. Det förekommer att journalister utsätts för hot och/eller trakasserier av säkerhetstjänsterna. Det förekommer även hot och förnedring av oliktkänkande personer i försök att hindra dessa från att uttrycka och sprida sina åsikter, liksom hot mot advokater som försvarat oliktkänkande. Med undantag för media från andra arabländer är flertalet korrespondenter för utländska medier syriska journalister.

Privata medier som nu finns i landet är företrädesvis bildrika vecko- eller månadstidskrifter. Under hösten 2006 har dock två privatägda dagstidningar öppnats, *Al-Watan* (Nationen) och *Baladna* (Vårt land). Båda tidningarna finansieras främst av reklaminkomster och distribueras i landets största städer.

Den första privatägda syriska TV-kanalen *Cham* började under 2005 sända via satellit från Dubai och tilläts under ramadan i september-oktober 2006 sända TV-serier från en nyupprättad så kallad media-frizon i Syrien. Exempelvis sändes en TV-serie som kritiserade korruptionen i landet. I slutet av oktober ska kanalen ha beordrats att stänga. Det finns även rapporter om planer på att starta två andra privata satellitkanaler i Syrien.

Privat radio tilläts 2002, men den sänder bara underhållningsprogram.

Internet, liksom mobiltelefonin, kontrolleras och en del hemsidor blockeras. Kontrollerad kritik mot regimen tilläts dock på ett fåtal arabiskspråkiga webbsidor som har öppnat på senare år och som inte blockeras av regimen. Under 2006 har det förekommit flera rapporter om att hemsidor har blockerats, framför allt hemsidor där oppositionella åsikter framförs. Det har

även rapporterats att e-posttjänsten hotmail tidvis har blockerats. Enligt MR-organisationer har ett antal personer under senare år åtalats med hänvisning till framför allt nationell säkerhet och ”spridning av falska nyheter”.

I vissa fall publiceras avvikande syriska åsikter i framför allt libanesiska tidningar (även arabiskspråkiga) eller i regionala arabiska TV-kanaler som har stor tittarkrets i Syrien, där parabolantennor för mottagning av satellit-TV numera är tillåtna.

Konstitutionen medger privata föreningar, men ger samtidigt staten möjlighet att införa begränsningar på detta område. Tillstånd krävs för all föreningsverksamhet. En diskussion kring revidering av föreningslagstiftningen var aktuell under 2005 men förefaller ha lagts på is under 2006. Flertalet registrerade enskilda organisationer är av välgörenhetskaraktär eller står nära statsstrukturen. Oberoende MR-grupper med flera nekas registrering eller avstår från att ansöka om registrering för att undvika avslag. Ett antal grupper, exempelvis MR-organisationer och kurdiska partier, verkar därmed utan rättslig registrering. Deras verksamhet har varit fortsatt svår under 2006 (se punkten 20). De möten som är tillåtna bevakas dock regelmässigt av säkerhetstjänsten. Utländska enskilda organisationer har haft mycket svårt att få tillstånd att verka i Syrien.

Religionsfriheten är fastslagen i konstitutionen men inskränks i praktiken av bland annat den allmänna bristen när det gäller yttrandefriheten. Det föreligger även i praktiken hinder för individer att själv fritt välja en annan religion än sina föräldrar eller att gifta sig med en person av en annan religionstillhörighet, inte minst på grund av avsaknaden av civil äktenskapslagstiftning.

Missionerande verksamhet är inte förbjuden i lag men uppskattas inte av myndigheterna. Jehovas Vittnen är förbjudna sedan 1964 och betraktas som en sionistisk organisation. Fredagsböerna övervakas i regel av säkerhetstjänsten. Samtliga religiösa samfund måste vara registrerade hos regeringen.

Rätten att bilda fackföreningar garanteras av konstitutionen. I praktiken kan inte arbetstagare organisera sig i från staten oberoende fackföreningar. Alla fackföreningar måste tillhöra det enda centrala förbundet ”General Federation of Trade Unions”. Detta domineras i sin tur av det statsbärande partiet. Lagen förbjuder inte strejker men strejkrätten begränsas i praktiken av de allmänna inskränkningarna i församlingsfriheten.

## **9. De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna**

Syrien har formellt ett sekulärt styre och saknar statsreligion. Konstitutionen stadgar att presidenten, som väljs på förslag av Baathpartiet, ska vara muslim.

Enligt konstitutionen är Baathpartiet det styrande partiet och garanteras majoritet i parlamentet och andra viktiga statliga institutioner.

Varken president-, parlaments-, eller lokalvalen kan betraktas som fria och rättvisa. Presidenten, som även är överbefälhavare för försvarsmakten och generalsekreterare för det styrande Baathpartiet, väljs indirekt av folket som endast kan rösta för en kandidat som valts av parlamentet. Nästa val till presidentämbetet, parlamentet och på lokal nivå planeras till 2007.

Konstitutionen slår fast principen om maktindelning mellan statens verkställande, lagstiftande och dömande grenar. Samtidigt ger den presidenten funktioner inom alla tre områdena. Presidenten är högsta beslutande instans för undantagslagarna och kan i denna egenskap bestämma vilken domstol som ska döma i enskilda fall (civil, militär eller säkerhetsdomstolen). Han är även ordförande för Högsta domarämbetet som bland annat ansvarar för utnämningen av domare. Presidenten kan på egen hand utfärda förordningar (presidentdekret). Till sådana presidentdekret hör bland annat att utnämna domare till konstitutionsdomstolen. Denna domstol kan endast pröva om lagar är förenliga med konstitutionen på uppdrag av presidenten, alternativt om det finns stöd för detta hos en fjärdedel av parlamentets medlemmar.

Parlamentet består av 250 ledamöter som väljs i direkta val vart fjärde år. Jämte Baathpartiet ingår ett tiotal godkända partier i den *Nationella Progressiva Fronten* (NPF), som är garanterat två tredjedelar av parlamentsplatserna. Den resterande tredjedelen av parlamentets platser är reserverade för oberoende – men av statsmakten godkända – kandidater. Parlamentet tar inga egna initiativ och dess roll är begränsad till att ge synpunkter på regeringens lagförslag. En lag om politiska partier har under ett antal år sagts vara under förberedelse. Inga detaljer är kända om detta lagförslag.

I praktiken förekommer såväl religiös, etnisk som geografisk kvotering till exempelvis regering och parlament. Viss hänsyn tas i praktiken även till balansen mellan kvinnor och män. Det förekommer etniska minoriteter i parlamentet, även om de formellt inte representerar dessa.

## **EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER**

### **10. Rätten till arbete och relaterade frågor**

Syrien är medlem i *International Labour Organization* (ILO) och har ratificerat samtliga ILO:s åtta centrala konventioner ("grundläggande mänskliga rättigheter på arbetsmarknaden"):

- Föreningsfrihet och förhandlingsrätt (87 och 98)
- Icke-diskriminering i arbetslivet (100 och 111)

- Förbud mot tvångsarbete (29 och 105).
- Förbud mot barnarbete (138 och 182)

Diskriminering i arbetslivet är i jämförelse med andra länder i Mellanöstern ett mindre problem i Syrien. Palestinier och kurder (med undantag för statslösa kurder och i viss mån judar) liksom olika religiösa och etniska grupper hävdar sig väl på arbetsmarknaden och åtnjuter samma rättigheter som syrier i gemen. Syriska myndigheter tillåter även i praktiken att de ökande skarorna irakier som vistas i landet arbetar, men arbetslösheten bland dem och förmågan att försörja sig är ett ökande problem.

Den officiella arbetslöshetssiffran var i november 2006 12,3 procent. Inofficiella bedömare menar att arbetslösheten och undersysselsättningen kan vara uppemot 20-30 procent eller ännu högre, särskilt i landets nordöstra del, inte minst bland ungdomar. Mer än 200 000 ungdomar beräknas träda in på arbetsmarknaden varje år.

Ett problem för flertalet syriska arbetstagare är att lönerna är låga i förhållande till levnadskostnaderna.

Kvinnors deltagande på arbetsmarknaden är endast drygt 20 procent, att jämföras med cirka 75 procent bland män. Lagen föreskriver samma lön för kvinnliga och manliga arbetstagare men det är inte känt i vilken utsträckning detta respekteras i praktiken.

Personer som ansöker om statlig anställning måste ha säkerhetstjänsternas godkännande. Ett arbetsrätligt problem som framhålls av MR-försvarare är att statligt anställda enligt lagen kan avskedas av premiärministern utan att skäl framförs. Beslutet kan enligt uppgift inte överklagas. Det rapporteras att 17 statstjänstemän som undertecknade Beirut-Damaskus-deklarationen (se punkt åtta) ska ha avskedats på detta sätt i juli 2006.

## **11. Rätten till bästa uppnåeliga hälsa**

Stora framsteg har gjorts inom hälsosektorn under de senaste tre decennierna, men tillgången till sjukvård varierar fortsatt, inte minst mellan stad och landsbygd, mellan olika inkomstgrupper samt mellan syriska och i landet fast bosatta icke-syriska medborgare (se även punkt 18). Majoriteten av befolkningen sägs ha tillgång till grundläggande hälsovård, även om kvalitén inte alltid är tillfredsställande. Mer kvalificerad vård erbjuds av privata sjukhus i större städer, men till en hög kostnad.

Enligt UNDP:s (United Nations Development Programme) Human Development Report avsatte Syrien 2003 2,5 procent av BNP till sjukvård i offentlig regi. Motsvarande siffra för privat sjukvård var 2,6 procent.

Barnadödligheten liksom mödrars död i barnsäng har minskat dramatiskt under de senaste årtiondena.

## **12. Rätten till utbildning**

Tillgången till grundläggande skolgång för det stora flertalet har varit relativt god och stora förbättringar beträffande läskunnighet har uppnåtts under senare år. I en rapport framtagen av UNDP och den syriska regeringen från 2005 konstateras att bristerna i landets utbildningssystem har negativa effekter för landets utveckling. I rapporten konstateras det bland annat att Syrien måste överge det nuvarande systemet med ”skedmatad” auktoritär utbildning baserad på brist på information, till förmån för en demokratisk utbildning ”baserad på ett överflöd av information och aktivt deltagande” och att nuvarande auktoritära undervisningsmetoder baserade på utantillinlärning ”förvrider skapandet av fria och kritiska intellekt”.

Utbildningssystemet är med anledning av landets unga befolkning och den stora mängden irakiska flyktingar under stort tryck. Enligt folkräkningen från 2004 var nära 40 procent av landets befolkning under 15 år.

I ovan nämnda rapport uppskattas det att 25 procent av barnen inte fullföljer grundskolan, något som är vanligare på landsbygden och bland flickor. Antalet som fortsätter till gymnasiet minskar och uppskattas till endast 33 procent. Även antalet som fortsätter till statliga universitet minskar relativt sett och förutspås fortsätta minska. Mindre än hälften av gymnasiestudenterna fortsätter till högre studier.

Syrien höjde 2002 den obligatoriska skolåldern från 12 till 15 år. Andelen läskunniga bland befolkningen över 15 år uppgick 2004 enligt 2006 års Human Development Report från UNDP till nära 79,6 procent, att jämföras med knappt 65 procent 1990. Att låg utbildningsnivå är den starkaste förklaringsfaktorn till att individer befinner sig i fattigdom konstaterades i en annan rapport från UNDP och den syriska regeringen från juni 2005 (se 13).

Rapporten tar också upp skillnader mellan män och kvinnor och konstaterar att utbildningssystemet måste användas för att bekämpa diskriminering mot kvinnor. Andelen kvinnor inom utbildningssystemet är lägre på alla nivåer. Läskunnigheten är sämre bland kvinnor, speciellt bland de äldre generationerna. 73,6 procent av kvinnorna var 2004 enligt UNDP:s Human Development Report läskunniga jämfört med 86 procent av männen. Skillnaden mellan könen vad gäller läskunnighet är betydligt mindre bland

ungdomar. Läskunnigheten bland ungdomar mellan 15 och 24 år är cirka 92 procent.

Statliga skolor är avgiftsfria. I UNDP:s rapportsaknas uppgifter om den offentligfinansierade utbildningens del av bruttonationalprodukten BNP. Privata skolor tillåts på alla nivåer efter godkännande från myndigheterna. Exempelvis har flera kristna samfund sina egna skolor och tillåts undervisa på exempelvis armeniska eller arameiska. Kurder tillåts däremot inte att undervisa på kurdiska.

Det förekommer begränsningar i icke-syriska medborgares rätt till fri undervisning, exempelvis för de statslösa kurderna. I praktiken tillåts på vissa håll även statslösa kurder att delta i undervisningen, åtminstone på grundskolenivå. 48 procent av de minst 450 000 irakier (enligt inofficiella uppskattningar 700 000-800 000) som vistas i Syrien i spåren av invasionen i Irak 2003 uppges vara barn. De tillåts formellt att delta i undervisningen, men det förekommer praktiska hinder för dem, vilket medför att uppskattningsvis 30 procent av de irakiska barnen mellan sex och 11 år inte går i skolan. Ett praktiskt skäl uppges bland annat vara att de saknar formella betyg vilket försvårar placeringen i rätt årskurs, samt att många familjer inte har råd med den obligatoriska skoluniformen.

Det förekommer ingen utbildning i mänskliga rättigheter inom utbildningssystemet, möjligtvis med undantag för allmänna kurser i internationell rätt för juridikstuderande på högre nivåer.

### **13. Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard**

Enligt UNDP tillhör Syrien idag de medelutvecklade länderna i världen och finns på plats 107 i UNDP:s utvecklingsindex för 2006 (Human Development index), vilket är ett steg ner sedan 2005. Nyckelfaktorer (från 2004) i denna beräkning är medellivslängd (73,6 år), läskunnighet bland vuxna (79,6 procent) och BNP per capita (1 293 USD per capita). Det förekommer variationer i medellivslängd, läskunnighet och inkomst, bland annat mellan stad och land och mellan män och kvinnor .

Den första rapporten om fattigdom i Syrien publicerades i juni 2005, som ett led i ett samarbete mellan UNDP och den syriskaste regeringen. Den viktigaste slutsatsen var att mellan 2003 och 2004 kunde nära två miljoner personer (11,4 procent av befolkningen) i Syrien inte tillfredsställa grundläggande behov, inklusive matbehov. Mätt med ett vidare fattigdomsmått kan 5,3 miljoner personer (30,1 procent) anses vara fattiga.

Fattigdomen minskade i Syrien som helhet mellan 1996 och 2003, men inkomstspridningen ökade såväl geografiskt som mellan individer. Fattigdomen är utbredd i de nordöstra delarna av landet, både i städer och på landsbygden. I de urbana södra delarna av landet är fattigdom ovanligt, medan kustregionen och de mellersta delarna av landet har medelhög fattigdomsnivå. Fattigdomen var högst och mest allvarlig hos landets 18 procent analfabeter. I kombination med könsrelaterade faktorer medförde detta ”en oroande låg nivå av skolgång bland fattiga flickor på landsbygden”.

Kvinnors och mäns köpkraftsanpassade inkomster för 2004 skilde sig enligt UNDP kraftigt åt. Kvinnors tillgång till kapital och deltagande i det lönade arbetslivet är betydligt mindre än mäns. Kvinnors förväntade medellivslängd 2004 var dock högre än mäns, 75,4 år för kvinnor jämfört med 71,8 år för män.

## **OLIKA GRUPPERS ÅTNJUTANDE AV DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA**

### **14. Kvinnors rättigheter**

Kvinnors och mäns jämställdhet slås fast i Syriens konstitution och Syrien har ratificerat CEDAW-konventionen 2003 med vissa reservationer som gäller till förmån för sharialagens tillämpning. Ett tillbakadragande av dessa har varit föremål för diskussion. En nationell handlingsplan för att förbättra kvinnors situation håller på att tas fram.

Trots att konstitutionen slår fast kvinnors och mäns jämställdhet finns det lagstiftning som kan anses verka diskriminera mot kvinnor, företrädesvis familjelagstiftningen men även vissa lagrum i strafflagen (se nedan). I praktiken verkar även sociala traditioner diskriminera mot kvinnor. Kvinnors sociala situation skiljer sig även åt mellan stad och landsbygd liksom mellan samhällsgrupper. Familjens inställning till traditioner har stort inflytande, även som vissa sedvänjor, till exempel att ogifta kvinnor inte bör bo på egen hand, verkar gälla för flertalet kvinnor oavsett social och religiös tillhörighet.

Statliga *Syrian Commission for Family Affairs* och UNIFEM (United Nations Development Fund for Women) publicerade 2006 en studie om kvinnors politiska deltagande i Syrien, som framställs som det främsta i regionen efter Tunisien. Syrien har två kvinnliga ministrar och en kvinnlig vice-president. Kvinnors andel i parlamentet uppgår till 12 procent.

Syrien ligger enligt Human Development Report för 2006 på 82:a plats i UNDP:s genderrelaterade utvecklingsindex. Religiösa domstolar beslutar i familjerättsliga frågor, som följer religionstillhörighet i frågor relaterade till äktenskap och skilsmässa. I övriga familjerättsliga frågor, till exempel vårdnad

av barn och arv samt adoption, gäller den muslimska sharialagen för alla, även för icke-muslimer. Ett undantag för huvudregeln att kristna ska rätta sig efter sharialagen ska ha röstats igenom av parlamentet i juni 2006 för katoliker, något som ska ha avskaffat diskrimineringen för dessa kvinnor i arvsfrågor och öppnat upp för vissa former av adoption.

Sharialagen verkar diskriminerande mot kvinnor på en rad områden. Enligt sharialagen förlorar kvinnan vårdnaden av barnen till maken om hon gifter om sig eller när barnen uppnått en viss ålder (13 år för söner respektive 15 år för döttrar). Det finns även begränsningar i mödrars vårdnadsrätt fram till denna ålder och de kan inte utan faderns medgivande besluta i frågor som rör barnet, till exempel när det gäller resor och bostad. En far kan begära reseförbud för ogifta döttrar och en make kan på samma sätt begära reseförbud för sin hustru (se punkt sex).

Ålder för att ingå äktenskap är 17 år för kvinnor och 18 för män. Oavsett religionstillhörighet är det svårare för kvinnor än för män att ta ut skilsmässa, dels på grund av striktare regler för kvinnor, dels på grund av avsaknaden av krav på maken att betala underhåll och dela egendom som införskafts under äktenskapet. Däremot måste mannen betala en med kvinnans föräldrar överenskommen summa i form av hemgift där hälften går till kvinnan vid eventuell skilsmässa.

Arvsrätten, som alltså bygger på sharia, tolkas så att kvinnor endast ärver hälften jämfört med manliga arvtagare. Ett skäl till detta uppges vara att män har livslångt försörjningsansvar för föräldrar och ogifta systrar. Gifterna män har även försörjningsplikt gentemot hustrur och barn. Polygami är tillåtet för muslimska män och förekommer i begränsad utsträckning, främst på landsbygden. Kvinnor är inte diskriminerade när det gäller rätten att äga eller bruka mark.

Baathpartiets kvinnoorganisation publicerade tillsammans med UNIFEM under 2006 den första officiella studien kring våld mot kvinnor i Syrien. Enligt studien har en fjärdedel av landets kvinnor utsatts för fysiska eller verbala övergrepp av en man, vanligtvis en nära släkting. Kritiker i civilsamhället har kritiserat rapporten för att inte ge en fullständig bild över våldet mot kvinnor, vare sig dess utsträckning (som de menar är större) eller karaktär (som är allvarigare än vad som framgår av rapporten).

Även sekulär lagstiftning diskriminerar kvinnor i vissa fall. I likhet med vissa andra länder i regionen förutser lagstiftningen strafflindring vid hedersmord. Den offentliga diskussionen om detta ämne är begränsad.

Varken strafflagen eller någon annan lag innehåller en explicit referens till våld inom familjen utan detta faller under strafflagens allmänna paragraf om misshandel. Våldtäkt inom äktenskapet är dessutom explicit undantaget från strafflagens paragraf om våldtäkt. Lagen förutser straffrihet för män som gifter sig med den kvinna de våldtagit. Skamproblematiken gör att våldtäkter sällan anmäls. Otrohet definieras enligt strafflagen som ett brott både för kvinnor och för män. Kvinnors otrohet kan dock ge dubbelt så långt straff (upp till två års fängelse) som mäns och kräver betydligt lägre bevisnivå för fällande dom än en hustrus anmälan om en makes otrohet.

Kvinnors levnadsstandard och utbildningsnivå är lägre än mäns. Tidigare nämnda rapport om det syriska utbildningssystemet pekar på behovet av att använda utbildningssystemet för att bekämpa diskriminering mot kvinnor (se punkterna 12 och 13).

### **15. Barnets rättigheter**

Syrien har ratificerat barnkonventionen och de två tilläggsprotokollen om barn i väpnade konflikter respektive handel med barn. Till CRC-kommitténs rekommendationer till Syrien 2003 hörde bland annat integration av barnkonventionens principer i lagstiftningen och prioritering av barns ekonomiska och sociala rättigheter i budgeten.

Sedan dess ska en utredning ha tillsatts för arbetet med att anpassa syrisk lagstiftning till barnkonventionen och en nationell handlingsplan för barn har antagits (2005). Andra mål var att genomföra statistiska fältundersökningar om barns situation och att ändra läroplanen för högre utbildning för att utbilda specialistpersonal som kan hantera övergrepp mot barn. En konferens på det senare temat organiserades i oktober 2006. I vilken utsträckning arbetet med att anpassa lagstiftningen till barnkonventionen har fått praktiskt genomslag och om planen i övrigt är känd bland myndigheter och börjat genomföras är inte känt.

Den offentliga diskussionen om gatubarn och barnprostitution förblir begränsad, om än något friare när det gäller barn av utländsk nationalitet. Syrien inlämnade i augusti 2005 sin första rapport till det frivilliga protokollet om handel med barn, barnprostitution och barnpornografi till CRC-kommittén, som diskuterade den med Syrien i september 2006.

Det finns ingen specifik referens till barnmisshandel i lagen, men åtal kan väckas mot barnmisshandel under strafflagens allmänna paragraf om misshandel. Våldtäkt mot barn nämns specifikt och kan bestraffas med upp till 21 års fängelse beroende på barnets ålder. I nämnda yttrande från

barnkommittén rekommenderas Syrien att införa särskild lagstiftning som förbjuder alla former av våld mot barn, inklusive sexuella övergrepp.

Från tio till 18 års ålder kan barn dömas av en särskild administrativ ungdomsdomstol till att hållas i särskilda ungdomsinstitutioner.

Institutionernas uppgift ska vara att uppfostra. I praktiken råder det fängelseliknande och undermåliga förhållanden vid dessa institutioner. Enligt UNICEF (The United Nations Children's Fund) hölls 11 576 barn i sådana institutioner år 2003. Föräldralösa och marginaliserade barn med sociala problem eller barn som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld hålls tillsammans med barn som har begått brott. Det vanligaste brottet barnen anklagas för är stöld, bråk eller vapeninnehav, tiggeri eller ”andra brott”. Det rapporteras om stora brister vid dessa institutioner beträffande övervakning och utbildning. UNICEF har sedan 2004 ett program för att utbilda institutionernas personal och poliser som kommer i kontakt med barnen.

Flickor och pojkar har enligt lagen samma rättigheter till utbildning och sjukvård. På landsbygden kan sociala värderingar och traditioner verka negativt på flickors möjlighet till utbildning och arbete (se punkt 12).

Syrien har ratificerat ILO:s (International Labour Organization) konventioner om förbud mot barnarbete (se punkt tio). Barnkommittén välkomnade i sina slutsatser 2003 att minimiåldern för barnarbete höjts till 15 år. MR-försvarare pekar dock på att det finns en motsättning mellan den reviderade lagen om barns arbete (som höjer minimiåldern för arbete till 15 år) och den allmänna arbetslagstiftningen, som fortfarande stadgar 12 år. En UNICEF-undersökning från 2002 fann att nära 13 procent av barnen mellan 12 och 14 arbetade.

Statslösa kurdiska barn saknar en rad rättigheter (se vidare under punkt 16).

Barn under 18 år kallas inte in för värnplikt.

## **16. Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk**

Kurderna, som utgör ungefär tio procent av befolkningen är inte utsatta för direkt förföljelse men har inte heller fulla minoritetsrättigheter. Det konstaterade MR-kommittén i sin behandling av Syriens tredje rapport under ICCPR. Till exempel får kurdiska inte användas som undervisningsspråk och kurders kulturella uttrycksmöjligheter begränsas. MR-kommittén uttryckte oro över att statslösa kurder fortsatt inte kan folkbokföras och att de utsätts för diskriminering. Ungefär 200 000 – 250 000 kurder är statslösa efter en arabiseringskampanj i norra delen av landet på 1960-talet. Då framtog den dåvarande regeringen runt 120 000 kurder deras syriska medborgarskap.

Under 2006 har det återigen förekommit rapporter om gripanden och tortyr av kurder i förvar. Ett okänt antal kurder har ställts inför rätta i militärdomstolar eller i säkerhetsdomstolen. Ett antal av dem har dömts till fängelse för ”försök att splittra landet och anhängiggöra en del av territoriet till främmande makt” eller medlemskap i förbjuden organisation. Vissa av dem har uppgetts vara kopplade till den terroristlistade kurdiska organisationen PKK eller det llerade partiet *Democratic Union Party*. Under 2006 ska enligt MR-advokater 30-40 personer från den senare gruppen ha dömts till fängelse, några av dem till fem års fängelse men flertalet till mellan 2,5 och tre års fängelse.

Under 2006 har 49 kurder, såvitt bekant från Kamichli, förts över till militärdomstolen i Damaskus för rättegång. Enligt uppgift från lokala MR-organisationer är bakgrunden till rättegången att de deltagit i demonstrationen i Kamichli efter tillkännagivandet av den kurdiske islamiske shejken Mashouk Khuznawis död 2005.

De statslösa kurderna saknar en rad rättigheter som syriska medborgare, inklusive flertalet kurder, har. De statslösa kurderna betecknas idag av de syriska myndigheterna antingen som *ajanib* (”utlänning”) eller *maktoumeen*. (”utan id-kort”) Framförallt de senare saknar idag en rad rättigheter. I enlighet med syrisk nationalitetslagstiftning går den statslösa statusen (*ajanib* respektive *maktoumeen*) dessutom i arv på faderns sida.

*Ajanib* har en typ av id-kort och kan ansöka om ”laissez-passer” hos myndigheterna för studier och läkarvård utomlands. *Maktoumeen* har inte rätt till denna typ av id-kort och kan inte legalt resa utomlands. *Ajanib* kan till skillnad från *maktoumeen* ansöka om tillstånd att arbeta. Varken *ajanib* eller *maktoumeen* har formell rätt att äga fast egendom, fordon eller äga en näringsverksamhet. *Ajanib* som arbetar legalt har liksom övriga arbetande syrier tillgång till subventionerad allmän sjukvård. Eftersom *maktoumeen* inte har tillgång till legal anställning har de inte heller tillgång till subventionerad sjukvård. Icke-anställda – *ajanib*, *maktoumeen* eller syrier i övrigt – har däremot tillgång till subventionerad akutsjukvård. *Maktoumeen* kan till skillnad från *ajanib* inte ingå eller registrera äktenskap. Därför kan de inte heller legalt registrera sina barn. Detta medför i sin tur att barnen inte har rätt till skolgång. I praktiken ger myndigheterna i allmänhet *maktoumeen* tillgång till basutbildning.

De många religiösa minoriteterna i Syrien har rätt att utöva sin religion. De mycket få judar som fortfarande lever kvar i Syrien har vissa restriktioner beträffande deltagande i det politiska livet. Judarna har en egen primärskola som undervisar i judendom. Arabiska är det officiella språket i statliga skolor men undervisning tillåts i så kallade liturgiska språk som armeniska, hebreiska och arameiska.

## 17. Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet

Lagen gör ingen explicit referens till sexuell läggning, men förbjuder ”onaturlig sexuell samvaro”, vilket kan straffas med upp till tre års fängelse. Det bedrivs ingen aktiv förföljelse av HBT-personer (homosexuella, bisexuella och transpersoner) från myndigheternas sida, även om det förekommer rapporter om att HBT-personer som ertappas tas i förvar. Det råder inte social acceptans för homosexualitet, bisexualitet och transsexualitet bland allmänheten. Det finns ingen debatt om rätten till frihet från diskriminering på grund av sexuell läggning, vilket inte heller är en fråga som drivs av de MR-grupper som verkar i landet.

## 18. Flyktingars rättigheter

Syrien har i ljuset av oroligheterna i Irak och Libanon under 2006 tagit emot ett ökande antal irakier, och under och strax efter Libanonkriget under sommaren 2006 även 160 000 personer från Libanon. Efter krigsutbrottet i Libanon upprättade syriska myndigheter och den syriska röda halvmånen humanitära mottagningscentra. Flertalet av dessa libaneser förefaller ha lämnat Syrien efter eldupphör den 14 augusti 2006.

Syrien har inte ratificerat 1951 års flyktingkonvention eller dess protokoll från 1967 men förhandlingar uppges förekomma. Nationell flyktinglagstiftning saknas liksom mottagarsystem och fungerande asylprocedur, men en nationell lagstiftning uppges nu vara under framtagande. Syriens allmänna policy är att tillåta araber inresa och vistelse i landet, inklusive personer som flyr konflikter i grannländerna. En mer restriktiv policy tillämpas dock för palestinier och vistelserätten för irakier har begränsats i takt med att antalet som tagit sin tillflykt till Syrien har ökat.

Efter invasionen av Irak 2003 var Syrien först ut bland grannländerna att tillämpa *Temporary protection regime* (TP), så kallat tillfälligt skydd (TP-status) för att förhindra deportation tillbaka till Irak oavsett individuell status. Enligt en FN-undersökning utförd under sista kvartalet av 2005 (publicerad i mars 2006) hyste Syrien, med undantag för Irak, det största antalet irakiska medborgare i regionen. UNHCR uppskattade siffran till 450 000 irakier varav 48 procent uppgavs vara barn. I oktober 2006 uppskattade UNHCR att antalet irakier som tagit sin tillflykt till Syrien hade ökat till 40 000 per månad mellan juni-september 2006. UNHCR vidhöll fortsatt att antalet irakier var 450 000, men antalet kan vara så stort som mellan 700 000 och 800 000 personer. UNHCR, som enligt nämnda rapport då hade 24 000 irakier registrerade för att få TP-status, hade i november 2006 registrerat 39 000 personer. Efterfrågan var så stor att 14 000 förfrågningar om TP-status inte hade kunnat registreras.

Enligt nämnda rapport har UNHCR i ökad utsträckning ombetts intervensera för att förhindra deportationer till Irak. Flertalet irakier i Syrien hade vid tiden för FN-undersökningen stannat längre än vad uppehållstillståndet beviljade. Det noterades i rapporten att TP-status inte var ett permanent skydd mot deportation då statusen var just tillfällig.

Enligt rapporten levde flertalet av de irakiska flyktingarna i Syrien på sina besparingar. Vid tiden för undersökningen ansågs majoriteten leva över fattigdomsgränsen. Inledningsvis kunde irakier utan begränsningar dra nytta av Syriens utbildnings- och sjukvårdssystem, men irakiers tillgång till offentlig sjukvård har begränsats med hänvisning till de påfrestningar det innebär för systemet. Irakier som har egna ekonomiska medel kan behandlas inom den privata sjukvården. UNHCR erbjuder grundläggande sjukvård, men bland annat bristande tillgång på specialistvård, vaccinering och mödravård uppges vara ett problem. Irakiska barn har formellt möjlighet att gå i skolan men 30 procent av de irakiska barnen mellan sex och 11 år uppskattades av nämnda FN-rapport stå utanför utbildningssystemet.

Irakiska medborgare får inte arbetstillstånd, men i praktiken arbetar en del irakier utan tillstånd, ofta i tillfälliga, lågavlönade arbeten. Nämnda FN-rapport uppskattade arbetslösheten bland irakier i Syrien till cirka 80 procent för kvinnor och 53 procent för män. Trafficking av irakiska kvinnor och barn till Syrien för bland annat prostitution förekommer. Det förekommer även rapporter om barnarbete bland irakiska minderåriga.

Trots den restriktiva policyn för palestinier tillät Syrien 310 palestinier från Irak som nekats inresa till Jordanien att resa in i Syrien under våren 2006. En annan grupp om cirka 350 palestinier från Irak har därefter nekats inresa i Syrien och vistas sedan maj 2006 i ingenmansland under svåra förhållanden vid Tanaf vid syrisk-irakiska gränsen. Över 130 av dem uppges vara barn. Syriska myndigheter liksom UNHCR ska ha försett dem med vissa förnödenheter.

De 400 000 registrerade palestinerna åtnjuter i princip alla rättigheter utom medborgarskap. Det finns vissa inskränkningar i deras rätt att äga fast egendom (till exempel jordbruksmark).

Under 2006 har det rapporterats att Syrien har deporterat åtminstone två personer från ahwazi-minoriteten i Iran trots att de fått flyktingstatus av UNHCR och anses riskera dödsstraff i Iran (se punkt fyra).

## **19. Funktionshindrades rättigheter**

Syrisk lagstiftning skyddar funktionshindrade från diskriminering och strävar efter integrering till exempel på arbetsmarknaden, men sociala mönster skapar en svåröverkomlig segregering. Personer med funktionshinder göms ofta undan från det allmänna livet.

## **ÖVRIGT**

## **20. Frivilligorganisationers arbete för mänskliga rättigheter**

Utrymmet för MR-organisationer och MR-försvare att verka har ökat sedan president Bashar al-Assad tillträdde år 2000, men situationen försämrades under 2005 och har inte förbättrats under 2006, snarare tvärtom. Godtyckliga arresteringar verkar ha ökat och förbud att resa utomlands ålagt av någon av säkerhetstjänsterna utan beslut från domare är en vanlig form av trakasserier mot MR-försvare som verkar ha ökat under 2006

Planer på att revidera NGO-lagstiftningen som diskuterades 2004 och 2005 förefaller ha lagts på is. Det nuvarande kravet på att registrera sig hos myndigheterna innebär en lång process, som för MR-organisationer hittills inte har lett till formellt tillstånd att verka. Ingen av de MR-organisationer som är aktiva i landet har formellt tillstånd att verka. Det förekommer i princip ingen dialog mellan icke-registrerade MR-försvare och regeringen. Trots begränsningarna förefaller flera av MR-organisationerna på regelbunden basis kunna rapportera om övergrepp av de mänskliga rättigheterna, vanligtvis på Internet eller genom email-utskick.

Ett antal regeringen närstående organisationer har getts tillstånd att verka under senare år. Några hundra välgörenhetsorganisationer är också tillåtna.

Se även punkt 8.

## **21. Internationella och svenska insatser på området mänskliga rättigheter**

Förekomsten av internationellt finansierade MR-relaterade och humanitära projekt har ökat på senare år men är fortfarande begränsad. Sedan 2005 har möjligheten att finansiera framför allt icke-officiella MR-aktiviteter ytterligare begränsats i takt med den allmänna försämringen av MR-situationen.

UNICEF har program relaterade till mänskliga rättigheter. Det finns även ett MR-relaterat regionalt UNDP-projekt som spänner över flera sektorer. Internationella Rödakorskommittén (IRKK) finns representerade i Syrien med

anledning av den israeliska ockupationen av Golan-höjderna men tillåts inte besöka fängelser. IRKK har tidigare organiserat aktiviteter för ökad kunskap om internationell humanitär rätt.

Förutsättningarna för utländska enskilda organisationer att få tillstånd att arbeta i Syrien är begränsade. I januari 2006 togs *Amnesty International* emot i Syrien för första gången på nio år. Vid besöket hade Amnestys företrädare möten med högre tjänstemän vid flera syriska ministerier samt ordföranden för säkerhetsdomstolen. Vid besöket träffade Amnesty även före detta politiska fångar.

EU-kommissionen har projekt som stödjer reformer i stort, till exempel inom statlig förvaltning och utbildningsväsendet. Medel för stöd till civilsamhället har under 2006 inte kunnat betalas ut. Medel inom ramen för *European Initiative for Democracy and Human Rights* (EIDHR) har avsatts för projekt genomförda av europeiska NGO:s med syriska samarbetspartner från civilsamhället. Ett EIDHR-finansierat utbildningscentrum för civilsamhället uppmanades av syriska myndigheter att stänga kort efter att det hade öppnats i februari 2006. Som skäl till stängningen framförde syriska regeringen, med hänvisning till Barcelonadeklarationen och Wienkonventionen om diplomatiska förbindelser, bland annat att allt samarbete först måste godkännas av den syriska regeringen samt att centret ”saknade tillstånd att bedriva kommersiell verksamhet”. Centrets direktör, advokaten Anwar al-Bunni, som tillhörde dem som skrev under den så kallade Beirut-Damaskus-deklarationen, är frihetsberövad sedan maj 2006.

*Raoul Wallenberg Institutet* genomförde i mars 2005 en Sidafinansierad utbildning om konventionen om avskaffande av all form av diskriminering mot kvinnor (CEDAW) i Syrien i samarbete med *Syrian Commission for Family Affairs*. Deltagarna kom både från den frivilliga och statliga sektorn. En uppföljning planerad till april 2006 sköts i sista stund upp av den syriska sidan men är planerad att äga rum under 2007.

Syrien omfattas även av den svenska regeringens regionala program för Mellanöstern och Nordafrika. Ett av programmets prioriterade områden är att främja demokrati och respekten för de mänskliga rättigheterna i regionen, särskilt kvinnors och ungdomars rättigheter. En handfull regionala projekt som inkluderar Syrien har hittills antagits och genomförs framför allt av enskilda eller FN-organisationer.